САНА ОЛОХ

ЧУРАПЧЫ УЛУУҺУН ХАҺЫАТА

ХАҺЫАТ 1931 СЫЛ АЛТЫННЫЫ 15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР

№ 129 (8082). ☆ 1996 сыл алтыннаа 31 күнэ. Чэпшиэр. ☆ Сыаната—1084 солкуобай

МЕХАНИЗИРОВАННАЙ, ОЛ ААТА, ТОХТОБУЛА СУОХ ҮЛЭ

(БУОЙУНАТТАН РЕПОРТАЖ)

Бүгүн сарсыарда республика радиота 13-16 кыраадыс тымныыны эрэнэрдэ. Таҥырдьа биллэр-биллибэт хаар кыдаммыыр...

Биһиги улуус сүөһүү өлөрөр кини пуунутар—механизированнай буойунаҕа сарсыарда 11 чаас аҥыыта тиийдибит. Массыына, кини-сүөһү тоҕуоруһан ыраапыт. Ол да гыннар, сис туттан иллэҥ хаампыт кини баара көстүбэт. Үлэ саҕаланар сиригэр, ол эбэтэр, сүөһүү чөмөхтөөн, тутан буойунаҕа киллэрэр аан таһыгар быһа тиийэбит. Манна массыынаттан сүөһүлэри түһэртэн туралларе. Болтоҥолор эбит.

—Нэйилиэктэн 40-са сүөһү калиахтээх. Графиклыт—бүгүн. Билиҥнитэ бу 11-ри аҕаллыбыт. Сорохторо саҥа тиэллэн иһэллэр. Түс бэйэм «Мойуона» баһынай хаһаайыстыбытыттан 4 сүөһүү аҕаллым.—диир Е. Д. Седалищев. Оттон «бэттиэмэлэр» 7 сүөһүлээхтэр. Эмиэ Бөлүдэл учаастагыттан «Хохоон» баһынай хаһаайыстыбатыттан 3 сүөһү иһэр үһү. Дьэ, итинник мунньан-тараан нэйилиэк дуогабардаах сүөһүтүн туттарыахтаах. Бу—буойуна урукку сүөһүү өлөрөр тэрээһиниттэн биир суол уратыта. Аны баһынайдарга чаҥынай ыаллар 1-дии 2-лии сүөһүлэрэ эбиллэн биэриэ.

Иннирдьэ буойуна-дьиэҕэ үлэ сарсыарда лоп курдук 9 чаастан саҕаламмыт. Сүөһүү туттара аҕалаччылартан мэдэтэхэҥи ветеринарнай учаастактан сүөһүлэритэр эспыраанка уонна нэйилиэк дьаһалтатыттан бу дьиҥ кинилэр сүөһүлэрэ буоларын туоһулуур документ ирдэнэр. Манна хайыы-үйэҕэ кытаанахтар баһылаабыттар. Кинилэр сүөһүлэрэ өлөрүллэн-астанан, этинэн сүөһү анардыылара конвейерынан эмиэ ыскылаанка киирэн эрэллэр эбит.

Механизированнай буойуна. Маны билбэт кини, аҕаччы иститигэр тиэртэххэ, улахан-кичэ уораҕайдаах дьиэ. Үлэ барыта бу дьиэ иһигэр ыытыллар. Ол хаамыытын саас-саанынан кэнсэтэххэ, үлэ итэ болтоҥолор сүөһүлэрэ сүөкүнэ турар сиритэн саҕаланар. Сүөһү онно баар күрүө холлоҕуонан бу буойуна-дьиэҕэ киллэриллэр. Киирэлт, тута боксаҕа туруоруллан электро-тотунан өлөрүллэр. Ол кэнэ өрө мйаан таһаарыллар. Дьэ манна саамай опыттаахтара Е. Е. Толстиков сүөһү хаанын анал иннинэ түһэрэн ылар, ол тута утары аанынан хостоо киллэриллэн иһэр. Эмиэ киин сүөһү тоботун арааран. «Мээнэ кини сатаабат үлэтэ. Егор Егорович бу дьыаҕа идэтийдэ»,—диэн биллиннэрэр Е. И. Васильева. Бу быйылгыттан эмиэ технологынан анаммыт Евдокия Иннокентьевна бидигин сүөһү өлөрүүтүгэр кылаабынайдара. Туох баар үлэ тэрээһинэ киинэхэ сүктэриллибит.

Салгыы ыйаан турар сүөһү конвейер устуун кэлэн, аны тараһа өртүнэҕи тириитэ, оттон атын биригэдээҕэ моой өрто сулуллан, туйахтара ылыллар. Үлэ бу көрүнэр Ф. В. Местников, В. Д. Трофимов, И. Д. Трофимов сатаабаллара эбээри быһаарар. Итэ кэнниттэн сүөһү бүтүннүү лебедкаҕа кэлэн туһуланыыта тириитэ өлөрчү суйданан аттынааҕы түннүгүнэн таҥырдьа таһаарыллар. Онно тэнитиллэн тоноруллар, кыстанар. Тириитэ суйдаммытын кэнэ аны иһин араарыы үлэтэ кэлэр. Ис оровон үрүнэ-хараата араарыллан эмиэ аттынааҕы утары хос түннүгүнэн киллэриллэн ыраастыыр-сууйар биригэдээҕэ тиэрдиллэр. Биригэдэ үлэһиттэригэр биир улахан абыраллаах тэрил баар эбит. Ол—центрофуга. Манна ис суулар. Ол кэнниттэн былчархайа, хаалбыт кирэхаҕа ыраастанан аны иккис биригэдээҕэ тиийэр. Олор хайыы-үйэҕэ ис ыборун, үөрэнэ хомуйан, наардаан атыыга барар гына целлофан мөкөччүктэргэ угуталыыллар. Ол аттынааҕы ыскылаанка таһаарыллан тоҥоруллар. Манна иһи-үөһү таһаараргa, массыыналарга тиэйэргэ-илдьэргэ анал үлэһиттэрдээхтэр. Саҥаан кэбиһиҥ, бу сарсыарда 9 чааска тыыннаах сүөһү иһэ-үөһэ ити үөрэ буолан атыыга бэлэм оҥоһуллан обустаҕын. Оттон бэтэрээ конвейерга каллэххэ, Я. А. Тимофеев бүтэһик үлэ циклын түмүктүүр. Ол эбэтэр, иһи ороон баран, сүөһүү бэйэтин иннин аҥы полутушаларга араарар эрбиир. Ол кэнниттэн баһынайдар ким сүөһүтэ буоларынан, тоҕуйан ылан, бэйэлэрин аттарын суруйан бирикилэри баайаллар. Сүөһү анардара салгыы аны ыскылаат диэн эмиэ конвейерынан аахаллар.

Ыскылаанка А. Ф. Васильева хас биирдии полутушаны ыйаан тутар, квитанциилаһар. Тымныы диэн, дьэ, манна баар, мэлдьэспэккин. Хара сарсыардаттан ыйса киэһэҕэ диэри туруох-үлэлиэх диэтэххэ, кытаанах. Антонина Федоровна үөрүйэх оҥостубут быйылаах, онуок үнсэрээбэт.

—Былыргыттан сүөһүлэр көтөхтөр—диир кини.—Уксэ кырдьаҕас сүөһүлэр, ыаҥа сылдьыыбыттар туттарылла сатаатылар. Оттон уонна күһүҥүү өртүгэр аанньа аҕатыллыбатахтара таайыан сөп. Аны биһиги быйыл сүөһүү хомутаан өлөрдүбүт. Былырыын эрдэлэбиппит эрэлэ, кэлин халлаан иниэрэн, эт хаҥаара быһыытыйбыта.

—Бу бэҕэһээки туттарбыт Мутудай, Төлөй дьоно сүөһүлэрин бүтүн ыйата, квитанциилаһа сылдьаллар эбит диэн. Ити атыннык, күнү сүгэриитэ суох быһаарыллара хайдах буолуох этэй? Холобур, сүөһүлээхтэр таһырдьа тыыннаахтыы ыйаан туттараат квитанциилаһаллара буоллар. Биир чаастаах дьыалаҕа иккиэн күммүт сүтэр диэллэр. Ол хайдаҕый?—диэн баһынайдар сакааларын тиэрдэн туоһулаһааччы буоллум.

—Этэллэрэ сөп эрэрэ, ол оннук судургу эмиэ буолбатах. Оннукка бигэргэммит норматтан уларыйан тахсар, бу өртүгэр комбинат барыһырар. Биэрэгит буолуо, аҕыйах, 2-3 сылларааҕыта айдаан буола сылдьыбытын. Оны таһыран ыйаһыыгга, эт хаачыстыбатыгар можкуөр эмиэ баар этэ. Ол иһин ити документаһарга иккиэн күннэрэ барара туох да куһаҕана суох. Оннооҕор совхозтар маннык биирдии сүөһүнэн кэтэн туран аахсаллара. Дьиҥэр, бу туттарааччылар туһаларыгар эбэт,—хардарар Антонина Федоровна.

Оттон эти туттарыы иһин төлөбүр араас көрүнэ туттуллар: катураннан—этинэн, халбаһынан, сүөһү иһинэн, атын да бородуукчуйанан уонна уу харчынан эмиэ. Уопсайынан, комбинат быйылгы тэрээһинигэр кыаҕын толору туһана сатаабыта барыга көстор. Элбэх бириэмэ нэйилиэктэртэн киирэр сүөһү чуолкай графигын оҥоруурга барбыт. Ол түмүктээх, Сүөһүү массабай өлөрүү бу ый 25 күнүттэн былаанаммытын курдук, саҕаламмыт. Күҥүгэ 110 сүөһү өлөрүллэн астанныахтаах сорудаҕа тиэрдиллибит. Бу куорма тутуһуллар түбэлтэтигэр буойуна үлэһитигэр 85 тыһ. солк. хамнас аҕыллар. Ити гынан баран, оттон тутулуга суох нэйилиэктэртэн киирбит сүөһү барыта сол күнүгэр өлөрүллэр. Холобур, Сылаҥтан барыларыттан тэрээһиниэхтэн 135 сүөһү аҕалыллыбытыгар даҕаны тоох да күүтэриитэ суох буолбут. Саамай аҕыйах сүөһү Мутудайтан, Төлөйтөн киирбит. Холбоон бу иккиэн нэйилиэктэн 65 сүөһү эрэ өлөрүллүбүт. Оттон бүгүн анардас Кытаа-

(Бүтүүтүн 4 стр. көр).

Улуус дьаһалтатын 1996 сыл алтыннаа 25 күнүнээҕи 416 №-дээх дьаһала

МУУСКА СЫАНА ТУБУНАН

Муунуу ылыы сезона саҕаламмытынан, алтыннаа 25 күнүттэн улууска муунуу соҕотуоспалааһын тэрибин маннык кээмэйинэн олохтуурга:

—кинилэн муунуу ылыыта 1 кубометрын иһин—10 тыһ. 300 солк.;

—ыаан баран тиэйэн тиэрдии 1 кубометрын иһин—42 тыһ. 300 солк.

Улуус дьаһалтатын баһылыгын экономикаҕа уонна үөкэ солбуйааччы С. ЕВГРАФОВА.

СУРУЛЛУБУККА ЭРГИЛЛЭН

ҮЛЭ БАРБАТ БУОЛБАТАХ...

Биһиги хаһыаппыт бу дьыл алтыннаа 5 күнүнээҕи нүөмэригэр «Куоҕалыны толоруохха» диэн Чурапчы сэлиэннэтин олохтооҕо И. Ксенофонтов ыстатыйата бэчээттэммитэ. Онно олохтоох уулары хаһаанныыга саналаар этиллибиттэрэ. Чуолаан, Куоҕалы быһытын бөҕөргөтөр, Хаарылаах быһытын үрэҕин үөрэтиллэ сылдьарын түргэтэтэр туһунан. Оны тэҥэ, уу туһутар утумнаахтык үлэлиир иннэттэн, Чурапчы сэлиэннэтин дьаһалтатын иһинэн анал комиссия тэриллэн, специалистары, мелиоратордары ол тула түмэн, биир өйүнэн-санаанан үлэлиргэ үтүө баҕа этиллибитэ.

Ыстатыйа сүүрүнэн уонна уопсайынан сэлиэннэҥэ уулаһыыга быйылгы кыстыкка, кэлэр сылга туох үлэ ыытылларын туһунан сэлиэннэ дьаһалтатын баһылыга А. Р. Саргыдаевы көрсөн кэпсэттибит. Оны маҥтан аллара билсиҥ.

—Аасыыт 1995 сыллааҕы улахан уу халбитин билэҕит. Ити улуус бочуоттаах гражданина Д. П. Лазарев 30-тан тахса сыл моккуспут-турууласпыт идеята олохтоох киириитин мэктиэтэ этэ. Ол эрээри сэлиэннэ илии өрто ууламмыт буоллаҕына, арҕаа уу суоҕа. Онон былырыын күүгүҥү өртүгэр Куохара үрэҕэр уу бырахтарбыппыт даҕаны, кыһыҥны ыйдарга сүөһүү уулатыыны кыайан толору хааччыйбатаҕа, саас эрдэ уолбута. Онон, арҕаа бөһүөлэги уунан хааччыйар иниттэн, Куохараны толорор сыаллаах оскуола аныынан, ветстанция аныынааҕы муоста уонна арҕаа иэҥи муоста тастарынан буор быһыттар, оҥоһуллубуттара. Оттон Куоҕалы күөлүн улаатыннарыыга Лазарев оссо баарына бэйэтин илдьэ сылдьан көрдөрүүтэ быһыты үс сиргэ оҥорторору быыланныыра. Кэлин специалистары аҕалан уу таһыынын мээрэйдэлиппит, аахтарбыппыт-суоттаппыппыт. Ол түмүгэр, практиканы науканы кытта дьүөрэлээн, ситимнээн, быһыты икки сиргэ оҥорторору торумнаабыппыт. Итиннэн 1996 сылга кэлэр уута балэмнэнэн «Якутводмелиорация» ПМК-тынан Куоҕалыга томтордору-тумуллары холботтуур иккі буор быһыт тутуллубута. Быһыттары эрдэ да оҥоруоҥу уп-харчы суоҕа бытаардыбыта. Арҕаатан уу кэллэҕина даачаларга диэн бэриллибит территория өрто, ити аныынааҕы сыһыы, Куоҕалы күөлэ туолан арҕаа тиийэ кэлэн аныыллан, саҥа күөл үөскүүрэ былааннанар.

Оттон хаарылаах быһытыгар, кырдьык, кыра моккүөр баар. Маныаха Дьокуускайдааҕы уу хаһаайыстыбатын бырайыактыыр институкка, бу быһыт автордарыгар, улуус дьаһалтатын аатыттан официальнай документ түһэрбиппит. Кинилэр сөбүлэтиэрин эбэтэр аккаастарын биллэриэхтээхтэр. Сайын «Якутводмелиорация» ПМК-та буор быһытын бөҕөргөтөн, үрдэтэн оҥороо турар. Онон быһыт бэтэрээ өртүнэн 50-са см үрдээтэ. Бэс, от ыйдарыгар Эбөҕэ Таатттаан киирэр хаҥаалынан Тумуһахтаахтан турбаан уу эмиэ бырахтарбыппыт. Онно күүгүҥү ардахтар уулара эбиллэн, күөл уулаах уонна сайҕанна, ырааһырда даҕаны. Эмиэ мелиораторлардыгыач, сэлиэннэҥ дьаһалтата үлэ иһин төлөбүрүн аахсан туран, быйыл күүгүҥүттэн арҕаа бөһүөлэги уулаанныыга сыаллаах Куохалыга уу бырахтардыбыт. Оскуола, ветстанция аныынаҕылары итиэннэ Адамов дьиэтин таһыыаҕы бассейны хабан. Итиннэ Куохара үрэҕэ быйыл катирэтилиннэ. Ол эбэтэр, арҕаа бөһүөлэк сүөһүтүн бу кыһыҥны ууланыыта быһаарылыннар ханнык этэ.

Хаарылаах быһытын үрдэтии, этиллибитин курдук, күннээҕи бэбиэскэттэн уһуллубат. Ханнытын да иһин, биир 50-60 см үрдэтиллэн наада. Оттон быһыт үрдүүр түбэлтэтигэр эргэ эт-үүт комбинатын территорията уонна Лазарев аатынан уулусса, ол эбэтэр, канаал хоту эҥэрэ олоччу бөҕөргөтүллүөхтээхтэр. Оччотугар эрэ Лазарев аатынан саҥа уулусса уонна Горькай уулуссатын сорох дьиэлэрэ уу-та барбат кыахтаахтар. Онон маннык улахан үлэ үбу-харчыны эрэйэрэ чуолкай.

Улуус дьаһалтатын иһинэн тыа хаһаайыстыбатын управлениетын начальника В. П. Чичигинаров председателлээх уу хаһаайыстыбатын көрүүгэ-истигэ, чолугэр түһэриигэ, уу кэлиитигэр балэмнэнии дьаһалларын ыытыыга, тэрээһиигнэ анал (наводковай) комиссия баар. Улуус кинин уулаһын—улахан бонпуруос. Сэлиэннэҥ дьаһалтата бу комиссияны кытта биирдэ үлэлиир. Маныаха салалтаҕа уу бонпуруоһугар ыалдьар, күүс-көмө, ой-тирэх буолар дьон баар буоллахтарына, кинилэри истэбит, сүбэлэһэбит. Билиҥни барыбыт баҕата—бу оҥоһуллубут кыра да, улахан да быһыттарбыт уу кэллэриэ алдьаммакка хааллаллар диэн. Онон баар кыаҕынан үлэлиибит, үлэ барбат буолбатах.

—Анатолий Романович, барыбытын иитэриэхпитэр бонпуруоска сиһилии кэпсээнит, сырдатыыр иһин баҕаныыбын.

Кэпсэтэ С. СМИРНИКОВА.

ТӨРӨӨБҮТ ТЫЛГА ТАПТАЛЫНАН

Дьааҥа үөрэтии уонна иитии кинигэр төрөөбүт тылга, литератураҕа аналлаах кэдиэлэ ыытылынна. Бастакы күн оҕолор олимпиада сорудахтарын толорбуттар. Иккис күн бир дойдулаах суруйаччыбыт М. Ф. Дьөрдуурап төрөөбүтэ 90 сылын туоһуутуттар аналлаах туруоруллубут экспозицияны көрө ыраабыы үөрэтэр музейга сыыһыттылар. Маанна сылдьан кинилэр чахчы да эйбэҕи биллилэр. Михаил Федосеевич бу музейы төрүттэспитэ, билигин кини тутта сылдьыбыт маллара, суруйбут айымныылара көрдөрүүгэ туруоруллубуттар. Сүрэдэҥэ М. Дьөрдуурап айымныыларын аахтылар. Ол иэдээн күүтүгэр суруйаччы айымныыларын ис хоһоонун уруһуйдуурга, ойуун суруйуута кэпсээнигэ бэлэмнэнилэр. Бэтиҥсэҕэ саха литературатыгар олимпиада ыытылынна, субуотаҕа оҕолор дыалэриигэр конкурска бэлэмнэнилэр. Баскыһыанньа күн оҕо библиотекатыгар муҥутуулар. Маанна бэлиэ түгэннэн суруйаччы уола А. М. Дьөрдуураптыын көрсүһүү буолла. Александр Михайлович төрөппүттэрин туһунан истиг-ыһырах ахтыы оҥордо. Дьөрдуураптар дьиҥ-чахчы амарах ыал этилэр. 7 оҕону атахтарыгар туруорбуттара, тулаайахтары иннититтэрэ. Иккис оҕото төрүүрүгэр суруллубут «Александр Сергеев» диэн сэһэнин чиэһигэр иккис уолун Александр диэн ааттаабыт эбит.

Музейы атаҕар туруоруута Михаил Федосеевич үүгэ сыратын биэрбит. Бастакы реставрациятын оҥорторбут витриналары таастаппыт, экспоноттары быһаарар суруктары машинкаҕа бэчээттиир буолбуттар, көрөөччүлэр кириэдиэрэлэргэ кэтэргэ анаан кэнчээлэри тиктэрбит. Суруйаччы баай архыыба наарданнаҕына, кини туһунан өссө эйбэҕи билиэхпит. Александр Михайлович оҕолор эйбэх ыйытыыларыгар эпиэттэстэ.

Итэ кэннитэн оҕолор уонна мустубут дьон М. Ф. Дьөрдуурап туһунан матырыйааллартан таҥыллан оҥоһуллубут альбомнар, кинигэлэр уонна оҕолор эйимныыларын быыстапкаларын көрдүлэр.

Эмиэ маанна конкурс түмүктээнэ. М. Дьөрдуурап айымныыларыттан кэпсээнигэ Сивцев Дима (VIII кылаас) уонна Попов Серёжа (III кылаас) холомуулларын ыытыллар. Уруһуй конкурсугар Софронова Венера (III кылаас) бастаны, Алексеев Алеша (VI кылаас) үһүс миэстэлэннилэр, Перевалова Маша (V кылаас) биһиэхэ бириэмэ бэлиэтэннэ. Кэпсээн суруйуутуттан VI кылаас үөрэнээччилэрэ Макарова Наташа уонна Алексеев Алеша, V кылаастан Перевалова Маша бастаатылар.

Оҕолорго «Хантан, туту аҕыйахха?» диэн темаҕа сүбэлэр бэриллиннилэр.

А. ПЕРЕВАЛОВА.

Кыыспыт—наука кандидата

Аастыт сайын бир дойдулаахпыт В. Н. Быганова «Якутская терминология (этапы становления)» диэн темаҕа кандидатскай диссертацияҕа көмүскэтэ.

Кини профессор Петр Алексеевич Слепцов салайан үөлэтэ. Профессор Н. К. Антонов уонна филологическай наука кандидата С. Н. Васильева оппоненнаатылар.

Эдэр учуонай төрөппүттэрэ — Мырыла дьоно Аҕата Иван Андреевич Быганов отучча сыл устата суоллардаабыта. Кадин Одьулуунньаҕы профтехучилищеҕа суоллар-инструктор быһыытынан үөлэтэбита. Ийэтэ Матрена Тимофеевна — эрэйэ үөлэнэ. Быганов тар үс кыыстаахтар. Улаханнара Дьокуускайга олорор, товаровед. Кыралара утуустааҕы балыыһаҕа медсестра.

Вера Ивановна бастаан Дьокуускайдааҕы педагогическай училищены бүтэрбэтэ уонна Саҥкырыыргэ. Алексеевка университетыгар учууталлаабыта. 1989 сылдааххаа университеттаабыта кыһыл дипломунан бүтэрбэтэ. Билигин СР НА Гуманитарнай институтугар институтуттар тэрилтэлэрэ научнай сотрудниктынан үөлэнэ-ирдэнэ.

Баар дойдулаахпытыгар наука эйгэлэригэр үрдүк ситиһиилэри баҕарыаҕыт!

И. ВАСИЛЬЕВ.

УМСУУРАЛЫЫН КӨРҮСТҮМ

Саха сирин народнай суруйаччыта, Үлэ Героя Д. К. Сивцев—Суорун Омоллоон 90 саһыан бэлиэтиир бырааһынньыкка Таатта аҕа баар сылдьан эйбэх интериэһинэйи көрдүм-билдим. Олортон бир ойтон сүҕэтэҕэ саха поэзиятыгар саҥа биллэн эрэр поэтесса О. Н. Корякинаны—Умсуураны кытта көрсүһүүм буолар.

Ольга Николаевна төрүт-уус Таатта улууһун олох тоҕо, 1959 с. маанна күн сирин көрбүтэ. 1979 с. Ураллаах государственнай университет журналистикаҕа факультетын бүтэрбитэ. Билигин «Таатта» хаһыат редактора.

—Эйигин хаһыаккытыгар оҕолорго аналлаах балаһа, рубрика баар дуо, Ольга Николаевна?—диэн ыйытабын.

—Кыра оҕолорго аналлаах «Аартык» диэн ыйга бинрда тахсар балаһалаахпыт,—диэн хардарар ойуоха кини.—Бастаан утаа оҕолор айымныыларын албахтик бэчээттэтэр этим. Онту кырдьаҕастарбыт ыытуоска оҕолорун туһунан аҕыйахпыт дуо диэннэр тохтоторон кэбиспиттэрэ.

—Журналист буолар төбө бэрдий?

—Дьахтар киһиэхэ ыарахан. Бириэмэ тийбэтэ бэрт. Дьиэ-уот, оҕо-уруу көрүүтэ туран хаалар. Үгүстүк айаныыахчын наада. Оттон ол доруобай буолуу эмиэ эрэйэр. Эйбэҕи аҕыы, билии эрэйиллэр. Онно эмиэ кырата суох бириэмэ барар. Чуолаан, мин эйэр үлэбэр маһэйдэтэбин. Редактордаабытым үһүс сылым. Оҕоҥ уурайыахчын баҕарабын.

—Эн идеҕин талар эдэрдэргэ туугу баҕарыаг этэй?

—Идеҕитин талыаххыт иннинэ үчүгэйдик толкуйдаан диэх этим. Кинилэргэ ситиһиилэри, дьоҥу-соруд

УЛУУСКА М. Ф. ДОҐОРДУУРАП КҮНЭРЭ

МУЗЕЙГА, СЫННЬАЛАҢ КИНИГЭР...

Бары билэрбит курдук, бу соторутаадыта улууска саха норуотун талааннаах суруйааччыта, драматура, кыраайы үөрэтээччитэ М. Ф. Доҕордуурап төрөөбүтэ 90 сылыгар анаталаах күнэр ыытылыннылар. Манна, эрдэ иһитиннэрилибитин курдук, Дьокуускай куораттан күнду ыалдьыттар сырыттылар. Кинилэр ортолоругар бааллар, суруйааччылар С. И. Тарасов, Н. Е. Федосеев, С. А. Попов—Сэмэн Тумат, учуонай С. П. Ойунская, Үбүлүөй хара бастакыттан араас дьаһалларынан киэн программалаах-тык үрдүк таһымнаах, дьону-сэргэни түмэр гына барда. Ол курдук, биир бастакынан история уонна этнография музейыгар М. Ф. Доҕордуурапка анаталаах быыстапка баланан ыйын 24 күнүттэн алтынньы 31 күнүгэр диэри аһыллыбыта.

Күнүс 3 чаастан бу музейга М. Ф. Доҕордуурапка аналлаах экспозицияны көрүү буолла. Манна мустубут дьон ортолоругар биһигэ кэлэр кэскилэрбит—Чурапчытаабы гимназия үөрэнээччилэрэ бааллар. Музей директора Р. С. Сибирякова М. Ф. Доҕордуурабы кыраайы үөрэтээччи быйыытынан сырдатар. Суруйааччы музейга киллэрбит сүгэн кылаатын маннык ахтар:

—Михаил Федосеевич кыраайы үөрэтэр музейга 1952 сылааахтан директорынан үлэлээбитэ. Кини иннинэ үлэлээбит биллиилээх этнограф А. А. Саввин ыыппыт дьыалатын салҕаан, музей материальнай-техническэй базата салгыы сайдарыгар уонна музей оройуон общественнай олоҕор сүрүн кини буоларын туһугар үгүс сыратын уурбута. Чуолаан, дьиэтин салҕатан, экспозицияны кэҥэтэн Айылҕа саалатын онгорон-таҥан туруорбута. Манна бүүчэн, тайах чуучуулаларын саҥа онгорторон көрдөрүүгэ туруоран, үгүстүк сылдьар оҕо аймаҕы үөрдүбүтэ.

1958 сыллаах үлэтин отчуотугар бу курдук суруйбут эбит. «Бу сыралаах үлэ түмүгүнэн хомуллубут матырыйааллар хас даҕаны паапка буолан билигин музейга уурулларан сыталлар. Чурапчы орто оскуолатын кытта сонгнөөн оҕолор туриноходтарын тэрийиэ түмүгэр үгүс экспонат: түҥ былыр олоро сылдьыбыт дьон стоянкатыттан матырыйааллар, таас үйэ саҕанаадыы туттар тэриллэр, булт тэриллэрэ булуллан музей фондатын ханалыыттара. Бу чинчийэр-көрдүүр үлэ түмүгэр булуллубут араас матырыйаалларга, экспонаттарга олоҕуран итиэннэ историческай сырдатыы ирдэбиллэригэр сөп түбэһиннэрэн, музей экспозициятын төрдүттэн уларытан онгоһуллубута».

Итн кэнниттэн иһирэх тыллары А. Р. Саргыдаев, музей урукку үлэһитэ Г. Д. Ефимов, общественнай краевед Н. М. Кладкин, ыалдьыттартан народнай поэт С. И. Тарасов эттилэр. Онтон Раиса Спиридоновна быыстапканы көрөргө ыҥырар. Кинилэр быыстапка туһунан туугу этэрин күүтэбит. Онуоха маннык диэтэ:

—М. Ф. Доҕордуурап курдук талааннаах киһи биһиги музейбытыгар үлэлээбитинэн киэн туттабыт. Итн суруйааччы саҕанаадыы экспозициялара иккистээн хаартыскаҕа түһэрэн бу туһаныллыбыт.

Аны экспонаттары кытта билсиһиэҕиҥ. Манна Михаил Федосеевич музейга үлэлиир кэмигэр онгорторбут уруһуйа, музей үлэтин туһунан отчуота, документтар, сэдэх хаартыскалар, хаһыаҥ тахсыбыт матырыйааллар, араас кэмнэргэ суруйбут кинигэлэрэ, о.д.а. Олор бары көрөөччүлэри интэриэһиргэтэ туспа остуоруйалаах буолан кэрэхсэтэллэр. Иккис саалаҕа М. Доҕордуурап уу илпитинэн онгорбут остуола, олох маҥа уонна бэчэттиир машинката баалдар.

Бу түгэнтэ айылҕаттан чахчы айдарылаах, илбис тыллаах, бэйэтин кэмин чаҕылхай суруйааччыта, айар ижэгэ кинрбит кэмигэр ыраас кумааҕыта сатыыр сатаатын түһэрэ, машинкатыгар охсо олороро мин харахтар бу баардыы көҕүнэ...

Оттон суруйааччы төрөөбүт күнэ общественность кыттыылаах дойдутугар Болтоноҕо уонна улуус кинигэр бэлиэтэннэ. Алтынньы 18 күнүгэр киэһэ 7 ч. 30 мүн. «Айыллаан» Сынньалаҥ кинигэр дьоро бизэчэр үөрүүлэхтиэ аһылынна. Чэ, саха киһитин сиэринэн, оногостон олорон кэпсэххэ, саас-саһынан сиһилии сэһэргэххэ.

Сцена... Киһи уйгуохтаах тумул тыа көстөр. Онно Махээскэ Буудап оҕону көтөхпүтүнэн тиийэн кэлэр. Хаһыллан турар иини оҥгэйэн көрөр.

—Оо, бу иин дьөлө ыстаяан диригин!.. Аны оҕону өлөрөн баран сиргэйдээх буоламмын киһи диэн көрүөм, суобастаах буолан кэлсэтиэн дуо?.. Бу туох хара соругар түбэстим, саллаат бараҥан миигинэн өлөрторөллөр. Бу эмиэ Ньуолбардаах күлуба «оҕурута буолуо... Иһэллэр диэ, иһэллэр... Оҕону сиибин дуо? Оҕону... оҕуну... Бу байалаах оҕону?

Дьэ, маннык чахчы да киһи сүрэҕэ айыаныах «Аймалҕан» диэн М. Ф. Доҕордуурап суруйбут драматыттан быһа тардан театр артыыстара бу бизэчэри аһаллар. Сценаҕа суруйааччы улахан матыриэтэ ыйаммыт. Онно кини эйигин хайдах эрэ ураты сымнаҕас баҕайытык, киһи дуҥатын ото көрбүттүү субу одуулаан олорор. Итк дьиэни көрүүтэ саалаҕа мустубут дьону-сэргэни сырдык кытыастар кыымнарынан ыһарга дылы...

Бизэчэри аҕарыгар «Айыллаан» Сынньалаҥ кинигэ директора Надежда Заболоцкая М. Ф. Доҕордуурап бу орто дойдуга баара-суоҕа 55 эрэ сыл олорон аастыын, ол да буоллар, бэртээхэй кэпсээннэрин, сээркэн сэһэннэрин, драмаларын айымньылаахтык суруйан биһиэхэ кэриэс гынан хаалларбытын кэпсиир.

Надежда Михайловна итинник истиг, иһирэх тылларынан этэн бэран, аны кэлбит күнду ыалдьыттары биллиһиннэрэр. Манна, үөһэ ахтыллыбыт суруйааччылары таһаан, Михаил Доҕордуурап оҕолоро, чугас аймахтара кэлбиттэр.

Тыл үбүлүөйүнэй комиссия председателигэр А. Р. Саргыдаевка бэриллэр, Анатолий Романович бүгүн бука бары түмсэн олорон биллиилээх биир дойдулаахпыт туһунан ахтан саҥаан аанньаҕын диэн истиг кэпсэтиигэ ыҥырар кылгас кинрин тылын түмүктүүр. Салгыы М. Доҕордуурап айан хаалларбыт пэйилээтибэтин туһунан суруйааччы Сэмэн Тумат кэпсиир.

—М. Ф. Доҕордуурапка бэйэтин кэмин тэҥэ биллиигэ да кэм ситэ-хото сыанабылы биэрэ илик дуу диэн саныыбын. Дьылго, бэйиэ Чурапчыбыт салаллата, баар-суох суруйааччыбытын ыытыктаан, өйөөн бу күннэри тэрийбиттиттэн үөрэбит-долгуйабыт. Үчүгэй дьоннор оҕолоро-уруулара бэйэлэрин курдук, сырдык хаһысханан, ким суолуван бараллар эбит...

Итинник этэн туран, Семен Андреевич М. Ф. Доҕордуурап аймахтарыгар суруйааччы кэпсээннэринэн «Үс моһоҕ» диэн оҕолорго аналлаах кинигэни таһаартарбытын бэлэхтиир, Гаврил Жирков кылыһахтаах кэрэ куоластыынан тойук туойан эйэлэстэр, мелодистка М. Васильева ыллам ырыаларын ыллаан барыбытын сэргэхситэр.

М. Ф. Доҕордуурапка аймах киһи быһыытынан киин дьиэ кэргэттэрин, аймах-биллэ дьонун туһунан народнай поэт С. И. Тарасов ахтан-саҥаан аанньар. Түмүгэр маннык талааннаах дьонунан баай Чурапчы спиреттэн-буоруттан оссо да элбэх суруйааччылар үөскээн-төрөөн таҕыстыннар диэн аман тылынан алгыыр. Ыалдьыттары аны Болтого ыччата Василий Жирков нарын нэйилээх ырыатынан эҥэрдэлиир.

Онтон тылы П. А. Ойуунускай аатынан Государственнай бирэмийэ лауреата И. Е. Федосеев—Доосо ылар. Кини Михаил Федосеевич олоҕуттан көрдөөх түгэннэри кэпсээн саала иһигэр олорооччулар сүргэлэрин көтөҕөр.

...«Айа даа, аныгы оҕолор уостарын тыаһа, эчи, хатаныы!—диэн унаарытан баран, эмээхсин уулаах ыаҕаһын ингизгнэтэн ханас диэки ааста.

—Кимнээх оччо айылаах уураспыттарын иһиттиҥ? —оҕонньор киһи бытыгын хоруна олорон ыйытта»...

Бу эмиэ, сэрэйбиккит курдук, суруйааччы «Кытыастар кыымнар» диэн сэһэнин кинирититтэн быһа тардан театр артыыстара толороллор. Онтон «Аргыс» ветераннар кулуптарын кыттыылаахтара ыллаан дьиэрэтэллэр. Ыалдьыт филологическай наука кандидата С. П. Ойунская ахтыы оҥорор.

Бу дьоро киэһэттэн эдэр ыччаппыт, кэлэр кэнчээрибит туора турбакка кыттыбыта олус диэн үөрүүлээх. Ол курдук, М. Ф. Доҕордуурап айымньыларыттан быһа тардан гимназия 8-с кылааһын үөрэнээччитэ Саша Сивцев, «Маарыкчаан аҕаҕыларын» кыайыылааҕа. Вахсы орто оскуолатын 6-с кылааһын үөрэнээччитэ Света Окоемова уус-ураннык аахыыттара кими баҕарар астыннарда. Суруйааччылар да бэркэ сэргээтилэр, оҕолортон үөрэн ытыстарын таһыннылар, саҥа аллайдылар.

Михаил Доҕордуурап төрөппүт кыыһа М. М. Кулаковская аҕатын туһунан ахтар уонна бу дьоро киэһэни тэрийбиттэригэр Сынньалаҥ кинигэ үлэһиттэригэр аймахтар аатларыттан дьичигин махтаммар. Истиг тыллары улуус бочуоттаах гражданина Г. Д. Ефимов, «Чурапчы» айар түмсүү салайааччыта М. А. Герасимова эттилэр. Киһи иһиттэр-иста олоруох курдук кэрэ ырыалары Мария, Николай Урванцевтар, Екатерина Андреева, Мария Сидорова уонна Болтоноттон Розалия Седалищева бэлэхтээтилэр. Оттон народнай театр артыыстара «Дуруускаһыт», «Күтүөт» диэн инсценировкалары көрдөрөн дэлбэг күлүннэрдилэр.

Улуус дьаһалтатын баһылыгын э.т. А. А. Захарова М. Ф. Доҕордуурап оҕолорун күнду ыалдьыттары Улуус Муниципальнай аатыттан, эҕэрдэлиир итиэннэ Саха сирин Суруйааччыларын союһун бырабылыанньатын председателигэр С. И. Тарасовка айымньылаахтык биирдэ үлэлээһин иһин махтал суругу туттарар.

Мин бу суруйуубун С. П. Ойунская М. Ф. Доҕордуурапка анаан эппит тылларынан бүтэриэхпин баҕарабын: «Суруйааччылар—олус дьоллоох дьоннор! Кинилэр өлбүттэрин, суох буолбуттарын да кэнниэ син-биир аатта аатана, кэриэстэнэ, ытыктана турар».

Гуннара ПОТАПОВА.

● КЭРЭ ЭЙГЭТИГЭР

ҮҺҮКҮҮҺҮТ КЫЫС

Киһи дуҥатын үрдүкү көтүтэр, долгутар дьикти алыптаах үгүкү... Үгүкүүһүт кыыс. Кини, мин кэпсиэхтээх кыыһым, туһунан баҕар, истибиккит буолуо. Света Варламова билигин Мутудайдааҕы «Баҕа саҥаа» оскуолатын X кылааһыгар үөрэнэр. «Көлүкэчээн» обо народнай ансамблын солистката, үгүкү араас таһымнаах хас да конкурстарын лауреата. Мантан аллара Светаттан ыйытыы интервьюбун аҕыс.

—Света, үтүө күнүнэн! Үгүкү ааныгар хас саастыттан ыллаппыккыный? Сценаҕа бастакы сүрэхтэниигин туһунан кэпсээ эрэ.

—Аан бастаан детсадка сылдьан үгүкүүлээбитим. Онтон оскуолаҕа маҥнайгы кылааска үөрэнэр сылбар үһүстэри Земфира Егоровна диэн учуутал үгүкүүгэ үөрэтэрэ. Саҥаһым тиийэн кинигэни миигин эмиэ дьарыктыырыгар көрдоспут. Онон үһүс кылаастарыгар кытта үгүкүүгэ үөрэммитим. Инки сыл буолан баран оскуолабытыгар Николай Николаевич Терютин үлэлии кэлбитэ. «Көлүкэчээн» ансамблы тэрийтин үлэлии кэлбитэ. Сценаҕа аан бастаан индийскэй үгүкүүнү толорбутум.

—Ол аата, быһа холоон, уонча сыл үгүкүүлэппиккит дии. Туох ситиһиилэрдээххиний?

—Аан бастаан «Маралаайы оҥуордара» конкурска, ити 1991 сыллаахха этэ, дипломант буолбутум. Онтон 1993 сыллаахха Амма улууһун Сылдаччытыгар Дмитрий Неустроев 60 сааһыгар аналлаах-конкурска гран-при биринии ылбытым. 1995 сыл Чурапчыга ыытыллыбыт «Чурапчы эдэр сулустара» конкурска лауреат аатын иҥэрбиттэрэ. Оттон бэйиэ илии эҥэр улуустарын үгүкүүһүттэрин түһүлгэтигэр эмиэ гран-при ылбытым. Итиннэ үгүү народнай ансамблларын көрүү буолбута. Уонна, оттон, коллективынан ситиһиилэр элбэх буоллахтара дии.

—Нэдиэлэҕэ хаста дьарыктанаҕыт, үгүкүүлүүрүҥ үөрэххэр мэһайдээбэт дуо?

—Биһиэхэ бөлөҕүнэн арааран расписание оҥороллор. Мин бөлөҕүм надиэлэҕэ үстэ дьарыктанар. Үөрэхтээр мэһэйдэппэппин, үгүкүүһүт буоларга үөрэх эмиэ наада.

—Үгүкүүлүүргүттэн ураты туугунан дьарыктанаҕыт?

—Инс куруһуогар сылдьабын. Салайааччыбыныын бэйэбэр таҥас тиктибитим. Ол көстүүмнэрим ааспыт сайын ыытыллыбыт «Ыра саҥаам утахтара» мода конкурсуугар көрдөрүлүүбүттэрэ, бэйэм бастыҥ манекенщица аатын ылбытым.

—Үгүкүүнэн саҥа дьарыктанан эрэр оҕолорго туугу баҕарыаҥ этэй?

—Үгүстүк дьарыктаныҥ, ситиһиилэниҥ, үөрэхтиҥэр кытаатыҥ уонна олоххутугар дьоллоох буолуҥ!

—Инникигэ ыра саҥааҥ?

—Оскуолабын ситиһиилээхтик бүтэрэн үөрэххэ киирии уонна... дьоллоох буолуу.

Биһиги үгүкүүһүт Света баҕа саҥалара туоллунар диэн алгыаххайыҥ!

Светлана ЛАВРЕНТЬЕВА,
гимназия X гуманитарнай кылааһын үөрэнээччитэ.

КЫРАЧААННАРГА ПРОГИМНАЗИЯ

НЬУРБА. Улууска кэнники кэмнэ саҥа тииптээх үөрэх заведениелара аһыллаллар. Ол курдук, техническэй лицей, американскай кылаастарынан аатталаччылар, доктор Ховард сарсыҥҥы күнүскү оскуолата, прогимназиялар, араас экспериментальнай кылаастар ситиһиилэхтик үлэлиллэр.

Соторутаадыта Ньурбаҕа бэйэтигэр «Кэскил» 1 №-лээх детсад базатыгар оскуолаҕа киирэн иннинээҥи сааскаах оҕолорго прогимназия аҥыдыына. Кырачааннар онно конкурска олоҕуран тестирование кэннитэн ылыллыннылар.

АЛМААСТААХ КЫРААН СТАТИСТИКАТА

Статистика куораттааҕы отдела иһитиннэрэриннэн, кэнники кэмнэ Мирнэй улууһутар нэйилиэннэ ахсаана аҥыйааһына бэлиэтэнэр. Бүгүҥҥү күнүскү туругунан, манна 86 тыһыынчаттан эрэ тахса киһи олорор. Үлэлээччилэрин ахсаана, государственнайа суох предприятиелэргэ үлэлии сылдьаччылары учуотталаан, 53 тыһыынча киһиэхэ тиийдэ. Бу дьыл 9 ыйын түмүгүнэн нэйилиэннэ биир киһитигэр тиксэр дохуот 2,5 мөл. солкуобайга тэҥнэстэ.

СИА.

Чараҥ Уола

АФАНАСИЙ ДЬУЛУУРА

Сэрии ветерана Афанасий Данилович Захаровка анныгын

Сэрии суоттаах сылларын
Аймаҕына ааспыта,
Дьаҥны хайа арааҥын
Хаара кэмэн сатыыта.
Сүүһүнэн ыар сүтүү
Сиргэ баллаҕа кэбиһэн
Ыраах хоту көспүү
Тоҥмут суолун ирдэҕэн
Сүүрэн-көтөн да биэрдиҥ,
Дьоммут аатын тилиннэрдиҥ,
Сүүкэ сылаас сүрэххэр
Сүппэт махтал этиллэр!
Афонябыт дьулуура
Үйэлэргэ ахтыллыа,
Сааматыннаах туруорта
Үйүн сылга санатыа.

МАХТАНАБЫТ

Күнү кэргэммин, түөрт оҕо таталлаах аҕатын, мааны бырааппытын, Чакыр нэһилиэгин «Туранчаах» баайынай хаһаайыстыбатын салайаччытын СОФРОНОВ Петр Петровичы күн сирэйдээн эдэр саайыгар ыарахан ыарыыттан сүтэрбит ыар кэмнитигэр ийэтэ, аҕата, кырдьаҕаһа суох дьонтуо өйөбүл-тирэх, күүскэ, сүбэ-ама буолбут, кутурҕаммытын тэҥнэ үлэстибит убайбытыгар И. И. Софроновка, таайбытыгар М. И. Белыхха, убайбыт курдук саныыр киһибитигэр Г. Т. Күлэмнэгэ, биргэ үөскээбит дьүөгэбэр Елена, кэргэнэ Николай Чичигиноровтарга, нэһилиэк бэйэлыгар А. М. Кириллиҥнэ, биир дойдулаахтарбытыгар Е. А. Флегонтовка, В. С. Макаровка, И. К. Лебедевкэ, В. Г. Титовка, биргэ үөрэммит-оонньоорбут табаарыстарбытыгар К. К. Мароковка, А. А. Филипповка, ытык кырдьаҕастарбытыгар С. И. Григорьевка, Г. Г. Дьячковскайга, саастыы бадараанныга, күһүнгү ардахха кэлэн-баран эмтэбит ыраһыгар М. Г. Платоновка, Чакыр, Дириҥ, Чурапчы бэлыһаларын үлэһиттэригэр К. К. Тарасовааҕа, А. А. Филипповааҕа, А. П. Илларионовааҕа, Е. С. Пестереваҕа, А. А. Пестереваҕа, Н. Н. Күзьмиваҕа, А. И. Коркинаҕа, эмп булан-талан көмөлөспүт Н. М., Н. Г. Трофимовтарга, Чурапчыгааҕы аптека үлэһиттэригэр, Хатылыгааҕы участковай больыыһа, Чурапчыгааҕы эт-үүт комбинатын, Дириҥнээҕи Сыннаалаах киниин, Хоптоҕотооҕу үрдүк үүнүү коллективтарыгар, материальнай, моральнай көмөнү оҥорбут «Туранчаах» баайынай хаһаайыстыбатын үлэһиттэригэр, аһыныгас саҥаалаах ыкса ыаллардыгар. «Алгыс» түөлбэ олохтоохторугар, аймахтарбытыгар, Чакыр нэһилиэгин барыа олохтоохторо Петр Петровичы тиһэх суолутар атаарарбытыгар ыга түмсэн кэлэн бырааһаайдаһан барбыккытыгар (ийэлээх аҕата уонна бэйэтэ үтүө өйдөбүлү дьоннорутар-сэргэлэригэр хаалларан барбыттар эбит диэн чэпчэтибит) мунура суох махтанабыт, эйиэхэ түс олоххутугар дьолу-соргуну, үлэҕитигэр сатаһыны, кытаанах доруобуйаны, ыар күннэр ыалдьаспаттарыгар баҕарабыт.

Кэргэнэ, оҕолоро, биргэ төрөөбүттэрэ, аймахтара.

ҮЛЭҔЭ ЫҢГЫРАЛЛАР

Алмаахы кырыылыыр заводка — специальностаах повары уонна прачканы.

Үлэнэн хаччыйыы киниэ.

АТЫЫЛЫЫБЫТ

Биотуалеттары — сыаната 1 мөл. 300 тыс. солк.
Телевизордары — 1 мөл. 800 тыс. солк., — 3 мөл. 600 тыс. солк.
Микроволновай оһохтоору — 1 мөл. 550 тыс. солк.
Аравас вараммеллары уо.д.а. табаардары.
Тел. 21-843.

Чурапчы сэлиэнньэтиилээҕи «Евдокия» маҕаһына.

x x x

Ат сыарҕатын. Маралаайы бөх. Октябрьскай уул. 15 №-гэр эбэтэр 27-629 тел. билсэргитигэр. Сыаната — 250 тыс. солк.

x x x

Суҕаллык УАЗ-31512 автомашинаны. Сыаната — 22 мөл. солк. Аадырыскыт: Чурапчы сэл., Дөҕөрдөһүү Алааһа, Максимовтар.

МЕХАНИЗИРОВАННАЙ, ОЛ ААТА, ТОХТОБУЛА СУОХ ҮЛЭ

(Бүтүүтэ. Иннин 1 стр. көр).

нахтан итэ Болтоҕону таһыыран 80-са сүөһүнү күүтэллэр эбит. Бааһыыйдар 7-лии, 9-түү, 13-түү сүөһүнү аҕалбыттар, оттон О. М. Яковлева чаайынай хаһаайыстыбатыттан 3 сүөһүлээх. Онтун хайдах-туох аахсарын чуолкайдаҕа сылдьара. Итиннэ үлэлээбит 4 толору күннэригэр буоруоҕа, эрдэтэҕэр 40 сүөһүнү эмтэхха, 419 сүөһү өлөрүллүбүт. Үлэһиттэр күнүс остолобуойга аҥыылларын, кинилэри дьиэлэриттэн арендаҕа кэлсэтиллибит автобус таһарын сиэтэрэн кэлсэтэхха, күннээҕи үлэҕэ тардылык суох курдук, Кыллаабынайа, биһиэхэ үлэтин-хамнаһын билиһиннэрбит, көрдөрө сылдьан кэлсэбит Е. И. Васильева нэрбит, көрдөрө сылдьан кэлсэбит Е. И. Васильева даҕаны, маанытаа бириигээдэлэр бары туспилиэриннэн даҕаны, ыраах-чуоҕа сылдьан ыаллыыр-ыаллыыр ыаллаах-ыаллаах ыаллаах-ыаллаах ыаллаах-ыаллаах